

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОГО ПРАВА

УДК 347.73

ТОКАРЄВА К. О.,

кандидат юридичних наук, науковий співробітник
Науково-дослідного інституту правового забезпе-
чення інноваційного розвитку НАПрН України

БЮДЖЕТ УЧАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ (ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ)

У статті автором розглянуто особливості та процедуру реалізації бюджету участі в Україні й деяких іноземних державах (зокрема таких, як Австралія, Канада, Польща, Португалія). Визначено принципи, на яких має базуватися процедура громадського бюджетування. Доведено, що визначення «істотних умов» партиципаторного бюджетування, які закріплюються на рівні відповідного положення міської ради, має бути узгодженим та уніфікованим. Підкреслено необхідність узгодження нормативно-правових актів, що регулюють відносини стосовно громадського бюджетування в Україні, з положеннями національного бюджетного законодавства.

Ключові слова: бюджетний процес; громадський бюджет; партиципаторне бюджетування; бюджет участі; процедура реалізації партиципаторного бюджетування.

Постановка проблеми. З 2015 року з урахуванням євроінтеграційних процесів та на основі досвіду європейських держав в Україні впроваджено бюджет участі (громадський чи партиципаторний бюджет) як процес взаємодії відповідних органів місцевого самоврядування з громадськістю, спрямований на залучення громадян – членів територіальної громади до участі у бюджетному процесі через подання проєктів, проведення голосування за такі проєкти, контролю за їх реалізацією в межах визначених відповідною міською радою параметрів громадського бюджету. Таким чином, бюджет участі є засобом прямої демократії, за допомогою якого громадяни реально беруть участь у прийнятті рішень щодо призначення частки коштів відповідного місцевого бюджету.

До бюджету участі приєдналися чимало міст України, зокрема, Київ, Харків, Суми, Черкаси, Полтава, Житомир, Дніпро та ін. Показово, що громадський бюджет може реалізовуватись на різних адміністративних рівнях: регіон загалом, міста, мікрорайони або житлові масиви. За такого підходу бюджет участі охоплює різноманітні територіальні громади, що є позитивним і дозволяє формувати подальший напрям їх розвитку з урахуванням відповідних потреб. Фактично, реалізуючи партиципаторне бюджетування, кожна територіальна громада отримує сучасний інноваційний інструмент для розвитку. Незважаючи на значущість бюджету участі для територіальних громад, наразі механізм його застосування, зокрема, визначення основних засад та стадій

реалізації громадського бюджетування залишаються поза увагою науковців. З огляду на це, **метою статті** є розгляд сучасного підходу до правового регулювання та особливостей втілення громадського бюджетування.

Виклад основного матеріалу. Для того, аби бюджет участі був дієвим інструментом взаємодії влади на місцях та громадян, необхідно позначити ті основні засади, на яких такий процес має базуватись. Зважаючи на те, що партиципаторне бюджетування виступає частиною бюджетного процесу на місцевому рівні, логічно говорити про те, що принципи бюджетної системи, закріплені у ст. 7 Бюджетного кодексу України, мають виступати своєрідним базисом для такого бюджетування. На основі синтезу законодавчих приписів та доктринальних напрацювань вважаємо логічним виокремлювати такі принципи громадського бюджетування: а) принцип прозорості – процедура громадського бюджетування має бути відкритою і не повинна змінюватись в межах одного циклу (подання проєкту, розгляд і доопрацювання, голосування, оголошення переможців); б) принцип гласності передбачає забезпечення інформування якомога широкого кола осіб щодо можливості участі у партиципаторному бюджетуванні та його стадіях; в) принцип стратегічності (довгостроковості) – реалізація бюджету участі має передбачати довгостроковий розвиток відповідних територіальних громад; г) принцип обміну думками – вибір проєктів для подальшої реалізації має бути результатом обгово-

рення і дискусій членів територіальної громади щодо їх потреб і пріоритетів розвитку; д) принцип обов'язковості – проекти, які за результатами голосування стали переможцями є обов'язковими до виконання і мають бути втілені у життя; е) принцип сприяння активності громадян – створення можливостей та простору для взаємодії мешканців під час обговорення потреб територіальної громади, розробленням й обговоренням проектів; є) принцип ефективності та результативності – кошти відповідного місцевого бюджету, виділені на фінансування проектів-переможців, мають оптимально використовуватись для досягнення заявленої мети проекту; ж) принцип справедливості та неупередженості – розгляд, обрання проектів та голосування за них має бути справедливим та неупередженим. Наведені принципи, на нашу думку, виступають основою для громадського бюджетування і мають на меті як забезпечення якісної та прозорої процедури бюджету участі, так і безпосередньо процесу надання коштів з певного місцевого бюджету.

Яскравим прикладом реалізації принципів гласності та прозорості виступає створення системи «Громадський проект» – віртуальна хмара, що використовується для громадських бюджетів в місцевих органах влади [2]. Протягом 2017 року такою «хмарою» скористалися понад 50 міст, подано більше ніж 3200 проектів. На цьому електронному ресурсі зазначені всі стадії громадського бюджетування та їх рух у часі, перелік поданих проектів, їх опис та кількість голосів за кожен з поданих проектів. Так, відповідно до Положення про громадський бюджет міста Києва [3], електронна система є загальнодоступною та інтегрованою до сервісу «особистого кабінету Киянина» для доступу користувачів, у тому числі авторів проектів, до всіх функціональних можливостей системи, зокрема: а) налаштування власних профілів та інформаційного потоку від електронної системи (на сайті, на електронну пошту, соціальну мережу, мобільний пристрій і таке інше); б) реєструвати, редагувати власні проекти; в) відслідковувати статуси за проектами; г) повідомляти авторам проектів про будь-які зміни, пов'язані з розглядом та реалізацією поданих ними проектів, на електронну пошту. Крім того, в електронній системі відбувається процедура голосування за громадську бюджетну комісію та автоматично визначаються переможці конкурсу на підставі автоматичного підрахунку голосів, щотижнево формується звіт про кількість поданих проектів, галузевий та територіальний розріз, статус проектів та інша статистична інформація, пов'язана з процесом подання, проходження проектів. Такий підхід до реалізації принципу відкритості та гласності є сучас-

ним та інноваційним, а також таким, що забезпечує ясність, наочність та простоту процесу партисипаторного бюджетування.

Разом із тим, підкреслимо, що незважаючи на те, що з моменту запровадження громадського бюджету в Україні пройшов значний проміжок часу, зроблено лише перші кроки щодо реалізації партисипаторного бюджетування й наразі не розроблено єдиного підходу до впровадження бюджету участі на місцевому рівні в Україні. Наразі залишається поза увагою законодавця питання щодо кореляції бюджету участі та бюджетного процесу, оскільки чинне бюджетне законодавство, зокрема, Бюджетний кодекс України, не містить жодних норм стосовно бюджету участі, хоча за своїм змістовим наповненням громадський бюджет є невід'ємною частиною бюджетного процесу. Показово, що правове регулювання бюджету участі у вищезазначених містах суттєво відрізняється. Так, у м. Харкові громадський бюджет затверджено на 2018–2021 роки як цільову програму; у м. Києві та м. Суми – як громадський бюджет та ін. На наш погляд, підхід до розгляду громадського бюджетування та визначення «істотних умов» такого процесу, які закріплюються на рівні відповідного положення міської ради, має бути узгодженим та уніфікованим. Як вбачається, до таких умов доцільно відносити: поняття бюджету участі; стадії громадського бюджетування; строки реалізації кожної конкретної стадії; учасників такого процесу та їх правовий статус.

Питання щодо учасників бюджету участі є принциповим, це обумовлено тим, що відповідно до ст. 19 Бюджетного кодексу України учасниками бюджетного процесу є органи, установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями (правами та обов'язками з управління бюджетними коштами) [1]. Згідно з Положенням про громадський (партисипаторний) бюджет м. Суми [4], у голосуванні за проекти, які винесені, беруть участь жителі міста (громадяни України віком від 16 років, які зареєстровані або проживають на території міста Суми, що підтверджується офіційними документами (довідка про місце роботи, навчання чи служби; інші документи, які підтверджують факт проживання). Наведене свідчить, що обов'язковим учасником громадського бюджетування є фізичні особи, які є членами відповідної територіальної громади.

Характерно, що неоднорідний підхід до учасників «бюджету участі» застосовано у Республіці Польща. Так, у деяких регіонах у громадському бюджеті мають можливість брати участь у процесі обрання проекту-переможця усі жителі регіону, незалежно від їх віку. Тобто, передбачається, що у партисипаторному бюджетуванні беруть участь дорослі й діти (на-

приклад, Варшава), а в деяких регіонах встановлено певний ценз – настання певного віку, наявність прописки й т.д. [7] При цьому бюджетне законодавство Республіки Польща не відносить фізичних осіб до суб'єктів, які беруть участь у бюджетному процесі [7]. Такий підхід вважаємо не логічним, оскільки він призводить до колізійності й неузгодженості бюджетного законодавства, суперечливості процесу складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів й звітування про їх виконання.

Поряд із цим низка умов може встановлюватися на розсуд відповідних органів влади, наприклад, це може бути безпосередньо пов'язано із визначенням кількості проектів переможців чи з обсягом коштів, які виділяються з відповідного місцевого бюджету на реалізацію проекту-переможця, оскільки фінансові можливості кожного регіону різні й сума, яка може бути виділена з бюджету також буде різнитися. Зазначимо, що наразі питання стосовно обсягу бюджету участі також не віднайшло єдиного знаменника. Так, у рішенні 14 сесії Харківської міської ради «Про затвердження Міської цільової програми «Громадський бюджет (бюджет участі) міста Харкова» на 2018–2021 роки» [5] зазначено, що проект може бути профінансований за рахунок громадського бюджету не більше як на один мільйон гривень. Виділення конкретної суми на фінансування бюджету участі застосовується й в Онтаріо (Канада). Уряд Онтаріо виділяє до 5 млн доларів на фінансування п'яти основних напрямів: догляд за дітьми, заохочення та сприяння здоровому способу життя, покращення умов життя літніх людей, підтримка та зростання малого бізнесу, покращення умов навчання [8]. У той же час залишається невизначеним, яким чином визначається саме такий обсяг фінансування.

Виваженим є підхід, закладений у Положенні про громадський бюджет м. Житомира [6], відповідно до якого загальний обсяг бюджету участі (громадського бюджету) на наступний бюджетний рік складає 1 відсоток затвердженого обсягу власних і закріплених доходів загального фонду міського бюджету міста Житомира на поточний бюджетний період. Фактично, у такому разі йдеться про загальний обсяг бюджету участі на відповідний бюджетний період. Схожий підхід застосовується й у Республіці Польща, де також встановлено певний відсоток від загального бюджету міста, який залежно від регіону може коливатися від 0,002 % до 3,4 % [7].

Інший підхід обрано у штаті Південна Австралія (Австралія). Перш за все, слід акцентувати увагу на тому, що у вказаному штаті громадське бюджетування реалізується на двох рівнях: місцевому та загальнодержавному. На місцевому рівні для справедливо-

го розподілу коштів для фінансування проектів фінансові ресурси будуть розділені між 15 регіонами. Сума, яку отримає відповідний регіон залежить від кількості населення, що там проживає. При цьому проекти мають належати до таких категорій: 1) відкритий простір, спорт та відпочинок; 2) транспорт та безпека; 3) здоров'я, добробут, інтеграція в соціум людей з особливими потребами; 4) мистецтво та культура; навколишнє середовище та сталий розвиток; 5) інновації та технології [9].

До країн, в яких партиципаторне бюджетування здійснюється на загальнодержавному рівні належить і Португалія. У 2017 році було виділено 3 млн євро на реалізацію проектів у таких сферах: освіта і навчання для дорослих; культура і наука; сільське господарство; юстиція та внутрішнє управління в автономних регіонах [10]. Таким чином, передбачаються в рамках громадського бюджетування окреслені галузі, за якими можуть подаватися проект і в кожній з них обирається один або декілька переможців. Показово, що всі подані проекти мають бути представлені особисто на зустрічі учасників, які проходять у деяких містах по всій країні. Після представлення проектів відбувається етап їх технічного аналізу, що передбачає перевірку проектів на відповідність основним принципам партиципаторного бюджетування. У разі, якщо проект не відповідає таким вимогам, його направляють на доопрацювання і через певний строк перевіряють знову. Після перевірки проектів відбувається етап голосування, в якому беруть участь всі громадяни 18-річного віку. Кожна особа має по 2 голоси: один за проект на місцевому рівні, а другий – на національному [7]. Відзначимо інноваційний підхід до проведення голосування у Португалії. Передбачено три основні способи голосування за проекти: а) на відповідному веб-сайті; б) за допомогою смс-повідомлення; в) через банкомати за допомогою платіжних карт [7]. З наведеного вбачається, що передбачено різні сучасні способи для обрання переможців, члени відповідної територіальної громади мають право обирати будь-який зручний для нього спосіб для голосування за проект.

На загальнодержавному рівні бюджету участі у штаті Південна Австралія йдеться про фінансування програми «Фінансування громади», що передбачає щорічне виділення з державного бюджету загальною сумою 1 млн доларів США для місцевих неприбуткових організацій, які здійснюють поліпшення умов для вразливих чи незахищених верств населення. Розмір на фінансування одного проекту може варіюватися від 10 до 100 тис. доларів США [11]. Процедура відбору проектів, які фінансуватимуться з дер-

жавного бюджету також включає певні етапи: 1) подання заявок на участь та їх оцінка фондом програми «Фінансування громади»; 2) оцінка прийнятих заявок мешканцями штату, надання рекомендацій щодо фінансування та голосування за найкращі проекти (голосувати може кожен житель штату); 3) рада благодійного фонду та соціального забезпечення затверджує результати голосування і відповідний обсяг фінансування [11]. Якщо звернутися до визначення стадій, які проходять проекти в межах громадського бюджетування в Україні, то можна констатувати обрання подібного шляху до їх законодавчого закріплення. Зокрема, йдеться про виокремлення таких стадій громадського бюджетування: подання проектів; модерацію проектів; публікацію проектів в електронній системі збір голосів підтримки за проекти; визначення проектів-переможців; затвердження видатків та реалізація проектів-переможців; звітування, контроль та оцінка результатів.

Разом із тим, акцентуємо увагу на наявності низки організаційних (підготовчих) стадій громадського бюджетування, до яких віднесено: (а) затвердження документації, яка встановлює критерії (кількісні показники), календарний план етапів громадського бюджетування на відповідній території, що планується спрямувати на реалізацію проектів та інші параметри; (б) формування складу громадської бюджетної комісії (чи Координаційної ради з питань бюджету участі) як постійно діючий колегіальний орган, який від імені громадськості контролює реалізацію етапів громадського бюджетування, роботу та розвиток електронної системи, дотримання етики, є органом, що здійснює розгляд скарг будь-яких сторін-учасниць на будь-якому з етапів громадського бюджетування, затверджує результати голосування; (в) формування міських та районних робочих груп з питань бюджету участі, які відповідальні за

здійснення діяльності щодо загальної організації та супроводження всього процесу; (г) проведення інформаційно-просвітницької кампанії (ознайомлення з основними процедурами та принципами партиципаторного бюджетування, заохочення осіб до підготовки та подання проектів, проведення тематичних уроків та тренінгів й т.д).

На нашу думку, надзвичайно важливо, аби участь територіальної громади у партиципаторному бюджетуванні не закінчилася на стадії передачі органам місцевого самоврядування завдань щодо реалізації відповідних проектів, а мала триваючий характер, оскільки основною метою партиципаторного бюджетування є залучення громадськості до розподілу бюджетних коштів та їх використання. З огляду на це, моніторинг перебігу «партиципаторного процесу» мають здійснювати представники відповідної територіальної громади, контролюючи таким чином втілення своїх проектів в життя.

Висновки. За підсумками проведеного дослідження, констатуємо, що європейський досвід запровадження громадського бюджетування є позитивним для України в контексті триваючого процесу децентралізації, у тому числі й бюджетної, який не можливий без права територіальних громад брати участь у вирішенні фінансових, економічних, культурних, освітніх та інших питань. Поряд із цим, ще раз наголосимо на необхідності узгодження нормативно-правових актів, які регулюють відносини щодо громадського бюджетування в Україні, з положеннями національного бюджетного законодавства. Це пов'язано із тим, що за підсумками бюджету участі виділяється певна сума грошових коштів з відповідного місцевого бюджету. Фактично, в такому випадку йдеться про виконання місцевих бюджетів за видатками, що є невід'ємною частиною бюджетного процесу в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бюджетний кодекс України від 08 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n816>.
2. Громадський бюджет. Платформа реалізації ідей для покращення твого міста. URL: <https://gb.kyivcity.gov.ua/>.
3. Про затвердження Положення про громадський бюджет міста Києва: рішення Київської міської ради від 22 груд. 2016 р. N 787/1791. URL: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/l_docki2.nsf/alldocWWW/193ED46244972EACC22580A0003C8525?OpenDocument.
4. Про затвердження Положення про громадський (партиципаторний) бюджет м. Суми: рішення Сумської міської ради від №3756-МР від 08 серп. 2018 р. URL: <https://smr.gov.ua>.
5. Про затвердження Міської цільової програми «Громадський бюджет (бюджет участі) міста Харкова» на 2018-2021 роки: рішення 14 сесії Харківської міської ради 7 скликання від 20 верес. 2017 р. № 725/17. URL: <http://www.city.kharkov.ua/uk/document/pro-zatverdzhennya-miskoi-tsilovoi-programi-gromadskiy-byudzheth-byudzhetchasti-mista-kharkova-na-2018-2021-roki-51796.html>.
6. Про затвердження Положення про бюджет участі міста (громадський бюджет) Житомира: рішення Житомирської міської ради від 1 берез. 2018 р. № 958. URL: <http://zt-rada.gov.ua/files/upload/sitefiles/doc1521448995.pdf>.

7. Міжнародний досвід запровадження партиципаторного бюджету на загальнонаціональному рівні та на рівні штатів. Листопад 2017. URL: 21.11.2017_partycypatornyj-bjudzhet.pdf.
8. Official site “Budget Talks”. Ontario. Canada. URL: <https://tallks.ontario.ca>.
9. Official site of “Fund My Neborhood”. URL: <https://fundmyneborhood.yoursay.sa.gov.au/fmn-guidelines>.
10. Participatory Budgeting Portugal. Questions and answers. URL: [https:// opp.gov.pt/faqs](https://opp.gov.pt/faqs).
11. Australian Indigenous HealthInfoNet. URL: <http://www.healthinfonet.ecu.edu.au/key-resources/funding?fid=444>.

REFERENCES

1. Biudzhetni kodeks Ukrainy vid 08 lyp. 2010 r. No 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n816> [in Ukrainian].
2. Hromadskyi biudzhzet. Platforma realizatsii idei dlia pokrashchennia tvoho mista. URL: <https://gb.kyivcity.gov.ua/> [in Ukrainian].
3. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro hromadskyi biudzhzet mista Kyieva: rishennia Kyivskoi miskoi rady vid 22 hrud. 2016 r. No 787/1791. URL: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/193ED46244972EACC22580A0003C8525?OpenDocument [in Ukrainian].
4. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro hromadskyi (partytsypatornyi) biudzhzet m. Sumy: rishennia Sumskoi miskoi rady No3756-MR vid 08.08.2018 r. URL: <https://smr.gov.ua> [in Ukrainian].
5. Pro zatverdzhennia Miskoi tsilovoi prohramy «Hromadskyi biudzhzet (biudzhzet uchasti) mista Kharkova» na 2018-2021 roky: rishennia 14 sesii Kharkivskoi miskoi rady 7 sklykannia vid 20.09.2017 r. No 725/17. URL: <http://www.city.kharkov.ua/uk/document/pro-zatverdzhennya-miskoi-tsilovoi-programi-gromadskiy-byudzhzet-byudzhzet-uchasti-mista-kharkova-na-2018-2021-roki-51796.html> [in Ukrainian].
6. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro biudzhzet uchasti mista (hromadskyi biudzhzet) Zhytomyra: rishennia Zhytomyrskoi miskoi rady vid 1 berez. 2018 r. No 958. URL: <http://zt-rada.gov.ua/files/upload/sitefiles/doc1521448995.pdf> [in Ukrainian].
7. Mizhnarodnyi dosvid zaprovadzhenia partytsypatornoho biudzhetu na zahalnonatsionalnomu rivni ta na rivni shtativ. Lystopad 2017. URL: 21.11.2017_partycypatornyj-bjudzhet.pdf [in Ukrainian].
8. Official site “Budget Talks”. Ontario. Canada. URL: <https://tallks.ontario.ca>.
9. Official site of “Fund My Neborhood”. URL: <https://fundmyneborhood.yoursay.sa.gov.au/fmn-guidelines>.
10. Participatory Budgeting Portugal. Questions and answers. URL: [https:// opp.gov.pt/faqs](https://opp.gov.pt/faqs).
11. Australian Indigenous HealthInfoNet. URL: <http://www.healthinfonet.ecu.edu.au/key-resources/funding?fid=444>.

ТОКАРЕВА Е. О.

кандидат юридических наук, научный сотрудник Научно-исследовательского института инновационного развития НАПРН Украины

БЮДЖЕТ УЧАСТИЯ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ (ОПЫТ УКРАИНЫ И ИНОСТРАННЫХ ГОСУДАРСТВ)

В статье автором рассмотрены особенности и процедура реализации бюджета участия в Украине и некоторых иностранных государствах (в частности таких, как Австралия, Канада, Польша, Португалия). Определены принципы, на которых должна основываться процедура общественного бюджетирования. Доказано, что определение «суущественных условий» партиципаторного бюджетирования, которые закрепляются на уровне соответствующего положения городского совета, должны быть согласованы и унифицированы. Подчеркнута необходимость согласования нормативно-правовых актов, которые регулируют отношения по общественному бюджетированию в Украине, с положениями национального бюджетного законодательства.

Ключевые слова: бюджетный процесс; общественный бюджет; партиципаторное бюджетирование; бюджет участия; процедура реализации партиципаторного бюджетирования.

ТОКАРИЄВА К. О.

PhD, researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine

**PARTICIPATORY BUDGETING: CURRENT STATE AND THE WAYS OF DEVELOPMENT
(UKRAINIAN AND FOREIGN EXPERIENCE)**

Problem statement. From 2015 onwards, taking into account European integration processes and based on the experience of European states, participatory budgeting (public or participative budget) as a process of interaction between relevant local governments and the public, aimed at involving citizens – members of a territorial community in participation in the budget process through projects submission, voting for them, monitoring their implementation within the boundaries of the city budget, determined by the relevant city council. Thus, the participatory budgeting is a way of direct democracy, by which citizens actually take part in making decisions on the allocation of a share of funds of the corresponding local budget. Significantly, despite the importance of the participatory budgeting for the territorial communities, the mechanism of its application, in particular, the definition of the basic principles and stages of the implementation of public budgeting, are currently stay out of the attention of scientists. With this in mind, **the aim of the paper is** overlook of the modern approach to the legal regulation and features of the implementation of public budgeting.

Presenting main material. The author considers the features and procedure for the establishment of the participatory budgeting in Ukraine and some foreign countries (in particular, such as Australia, Canada, Poland, Portugal). The principles procedure of public budgeting should be based are determined. It is proved that the definition of «essential conditions» of participatory budgeting, which are fixed at the level of the relevant position of the city council, should be agreed and unified. The necessity of harmonization of normative legal acts regulating relations concerning public budgeting in Ukraine with the provisions of the national budget legislation was emphasized as well.

Conclusions and prospects for development. The European experience of public budgeting imposition is positive for Ukraine in the context of the ongoing process of decentralization, including budget, which is impossible without the right of territorial communities to participate in solving financial, economic, cultural, educational and other issues. At the same time, we will emphasize once again the need for harmonization of normative legal acts regulating the relations of public budgeting in Ukraine with the provisions of the national budget legislation. This is due to the fact that according to the results of the budget the participation is allocated a certain amount of money from the corresponding local budget. In fact, in this case we are talking about the implementation of local budgets by expenditures, which is an integral part of the budget process in Ukraine.

Keywords: budget process; public budget; participative budgeting; participatory budgeting; procedure of the implementation of participatory budgeting.

Токарєва К. О. Бюджет участі: сучасний стан та тенденції розвитку (досвід України та іноземних держав). *Право та інноваційне суспільство* : електрон. наук. вид. 2018. № 1 (10). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2018/6/Tokarieva10.pdf>.